

พระราชสำนักหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจซึ่งเริ่มปรากฏมาแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นปัญหาเรื้อรังต่อมาจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้ว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจะได้ทรงพยายามแก้ไขปัญหาค้ำยการตั้งสภาการคลังในเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๕ และคณะกรรมการองคมนตรีตรวจจัดงบประมาณในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๖๖ ก็ตาม ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหารายจ่ายสูงกว่ารายได้แผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงต้องทรงมีพระราชภาระหนักในด้านการคลังทันทีที่เสด็จเสวยราชย์ใน พ.ศ. ๒๔๖๘

วิธีแก้ไขประการหนึ่งของพระองค์ คือ การดูดยภาพข้าราชการตามคำแนะนำของเซอร์เฮ็คเวิร์คคูก ที่ปรึกษากระทรวงพระคลังมหาสมบัติ และตามความเห็นชอบของคณะอภิรัฐมนตรีและที่ประชุมเสนาบดี การดูดยภาพคือ การปลดข้าราชการที่มีมากเกินไปเกินความจำเป็น เพื่อเป็นการตัดทอนรายจ่ายของแผ่นดิน มีการยุบและรวมงานราชการของกรมกองบางแห่งเข้าด้วยกัน เช่น ยุบกระทรวงมุรธาธร ไปรวมกับกรมราชเลขาธิการ รวมกระทรวงคมนาคมกับกระทรวงพาณิชย์ เป็นกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม ย้ายกรมธรรมการจากกระทรวงวังกลับไปรวมกับกระทรวงศึกษาธิการตามเดิม รวมมณฑลสุราษฎร์ธานีกับมณฑลนครศรีธรรมราชรวมมณฑลอุบลราชธานีกับมณฑลร้อยเอ็ดเข้ากับมณฑลนครราชสีมา^๒

^๑ ศาสตราจารย์รอง ศยามานนท์, ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ
(พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๐), หน้า ๒๕.

^๒ เรื่องเดิม, หน้าเดิม.

ในการลดจำนวนข้าราชการ กระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ นั้น ข้าราชการจำนวนมากจึงต้องถูกปลดออกจากราชการ "เฉพาะอย่างยิ่งในราชสำนัก" ในส่วนพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเองก็ทรงตัดทอนรายจ่ายส่วนพระองค์เป็นตัวอย่างคดีย คือทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตัดเงินปีที่ถวายให้ทรงใช้จ่ายในฐานะพระเจ้าแผ่นดินจากปีละ ๕ ล้านบาท เหลือ ๖ ล้านบาท^๒ และต่อมาโปรดให้ลดเหลือเพียง ๓ ล้านบาท^๓

การเปลี่ยนแปลงราชการในพระราชสำนัก (พ.ศ. ๒๔๖๘ - พ.ศ. ๒๔๗๕ ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง)

๑. ตั้งตำแหน่งปลัดทูลฉลองกระทรวงวังและกรมราชพัสดุ

ในปีแรกที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเสวยราชย์ ก็ได้ทรงมีพระบรมราชโองการเหนือเกล้าฯ ให้กระทรวงวังมีตำแหน่งปลัดทูลฉลองเช่นเดียวกับกระทรวงอื่น ๆ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมกรมภูษามาดา กรมราไชยประโศภกรมพระแสงต้นและกรมปลัดบัญชีเข้าด้วยกันเป็นกรมใหญ่ เรียกว่า "กรมราชพัสดุ" เมื่อ

พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์, เจ้าชีวิต, หน้า ๖๖๖. อ้างถึงลายพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ ฉบับลงวันที่ ๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๘.

^๒ มยุรี นกยูงทอง, "ปัญหาเศรษฐกิจของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๔๖๘ - ๒๔๗๕)" วิทยานพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐, หน้า ๓๑๔.

^๓ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี, "พระราชบันทึกทรงเลา," เบื้องแรกประชาธิปไตย บันทึกความทรงจำของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์สมัย พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๕๐๐, (พระนคร : สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๖), หน้า ๑๕.

วันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๘^๑ แต่ต่อมาในวันที่ ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๘ ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยุบตำแหน่งอธิบดีกรมราชทัณฑ์เสีย^๒

๒. เปลี่ยนตำแหน่งยศมหาดเล็ก

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนตำแหน่งยศของมหาดเล็กให้เหมือนกับข้าราชการในพระราชสำนัก เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๘ ดังนี้^๓

จางวางเอก	เป็น	มหาเสวกเอก
จางวางโท	เป็น	มหาเสวกโท
จางวางตรี	เป็น	มหาเสวกตรี
หัวหมื่น	เป็น	เสวกเอก
รองหัวหมื่น	เป็น	เสวกโท
จา	เป็น	เสวกตรี
หุ้มแพร	เป็น	รองเสวกเอก
รองหุ้มแพร	เป็น	รองเสวกโท
มหาดเล็กพิเศษ	เป็น	รองเสวกตรี
มหาดเล็กสำรอง	เป็น	ว่าที่รองเสวกตรี

^๑ "ประกาศเล็กและตั้งตำแหน่งหน้าที่ราชการกระทรวงวัง", ราชกิจจานุเบกษา

พ.ศ. ๒๕๖๘ แผนกกฎหมาย, หน้า ๔๑๓.

^๒ ราชกิจจานุเบกษา, พ.ศ. ๒๕๖๘ แผนกกฎหมาย, หน้า ๒๖๕.

^๓ ร.ต.ท.เสด็จ และคนอื่นๆ (รวบรวม), ประมุขกฎหมายประจำ

ศก เล่ม ๓๘, หน้า ๔๓๗ - ๘.

๓. รวมกรรมมหาดเล็กเข้าในกระทรวงวัง

แต่เดิม กรมมหาดเล็กขึ้นตรงต่อองค์พระมหากษัตริย์ แต่โดยทรงมีพระราชดำริจะให้เป็นการประหยัดพระราชทรัพย์และเพื่อความสะดวกในการบริหารราชการให้เป็นระเบียบจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมกรมมหาดเล็กเข้าในกระทรวงวัง เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๙

๔. ยุบและรวมกรมในพระราชสำนัก

เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ จำเป็นจะต้องดำเนินการตัดทอนรายจ่ายให้ลดน้อยลง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยุบกรมในพระราชสำนัก คือ

วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๙ ยุบเลิกกรมศิลปากร^๒

วันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๙ ยุบเลิกกรมพระนิติศาสตร์^๓

วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๔ รวมราชการกรมมหาดเล็กเวรศักดิ์ เเวรสิทธิ์ เป็นกรมมหาดเล็กหลวง^๔

^๑ "ประกาศเปลี่ยนแปลงเสนาบดีกระทรวงวังและรวมกรมมหาดเล็กเข้าในกระทรวงวัง", ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๔๓ แผนกกฎหมาย ภาค ๑, หน้า ๒๔๐ - ๑.

^๒ "ประกาศยุบเลิกกรมศิลปากร", ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๔๓ แผนกกฎหมาย, หน้า ๑๐๑.

^๓ "ประกาศยุบเลิกกรมพระนิติศาสตร์", ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๔๓ แผนกกฎหมาย, หน้า ๒๐๖.

^๔ "ประกาศกระทรวงวังรวมราชการกรมมหาดเล็กเวรศักดิ์ เเวรสิทธิ์ เรียกว่า กรมมหาดเล็กหลวง", ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๔๘, หน้า ๔๗๘๘.

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕

ความไม่พอใจในชั้นปกครองและในพระราชสำนักซึ่งเริ่มคุกคามมาแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เช่น เหตุการณ์ ร.ศ. ๑๓๐ ความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจซึ่งรัฐบาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่สามารถแก้ไขได้สำเร็จ และความต้องการจะมีการปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้บุคคลกลุ่มหนึ่งซึ่งเรียกตัวเองว่า "คณะราษฎร" อันประกอบด้วยทหารและพลเรือน มี พันเอกพระยาพลพลพยุหเสนา เป็นหัวหน้า นำกำลังเข้ายึดอำนาจการปกครองในเวลาเช้าตรู่ของวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ คณะราษฎรได้ทำหนังสือกราบบังคมทูลถวายพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวแถลงวัตถุประสงค์ในการยึดอำนาจครั้งนี้ว่า "...คณะราษฎรไม่ประสงค์ที่จะแย่งชิงราชสมบัติแต่อย่างใด ความประสงค์อันยิ่งใหญ่ก็เพื่อจะให้มีรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน ..." ^๒ ความสำเร็จในการยึดอำนาจการปกครอง ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ จึงเป็นการสิ้นสุดการปกครองระบอบราชาธิปไตยนับแต่บัดนั้นมา และเป็นการเริ่มต้นของระบอบประชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ

สถานะภาพของพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตย

ถึงแม้ระบอบราชาธิปไตยจะสิ้นสุดแล้วก็ตาม ทั้งในรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราวและรัฐธรรมนูญฉบับที่ประกาศใช้ต่อมาทุกฉบับก็ยังคงยึดมั่นในการคงไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ให้คงยั่งยืน เคียงคู่กับชาติไทยตลอดไป ในฐานะที่เป็นสถาบันเก่าแก่

^๑ วิชา มโนพิโมกษ์, "ความขัดแย้งในคณะราษฎร", วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐, หน้า ๘.

^๒ รอง ศยามานนท์, ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ, หน้า ๘๗.

ที่สุดสถาบันหนึ่งของไทย พระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์พระประมุขสูงสุด ทรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก เป็นจอมทัพ ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี และอำนาจตุลาการทางศาล ฯลฯ ทั้งนี้ถึงแม้ว่าพระมหากษัตริย์จะมีได้ทรงมีพระราชอำนาจสูงสุดเต็มที่เช่นในระบบราชาธิปไตยก็ตาม และความจำเป็นในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ แตราชการที่เกี่ยวข้องในองค์พระประมุขของชาติ รัฐบาลก็ยังสนับสนุนรักษาและคงไว้ในส่วนสำคัญ ๆ ในส่วนพระมหากษัตริย์เองทุกพระองค์นับแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คัดทอนระเบียบพระราชพิธีต่าง ๆ ให้ลดน้อยลง คงไว้แต่เท่าที่จำเป็นเพื่อรักษารูปแบบเดิมที่สำคัญบางประการให้คงอยู่กับสถาบันพระมหากษัตริย์ซึ่งเก่าแก่และแสดงความเป็นชาติที่มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยมาแต่โบราณกาล

พระราชสำนักในระบอบประชาธิปไตย

ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว ได้มีการจัดระเบียบราชการกระทรวงทบวงกรมใหม่ให้รัดกุมเหมาะสมหลายครั้ง ราชการในพระราชสำนักจึงมีการเปลี่ยนแปลงเป็นลำดับ ดังนี้

วันที่ ๑๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งกระทรวงทบวงกรม พ.ศ. ๒๔๗๖ ขึ้น โดยกำหนดให้มีกระทรวง ๗ กระทรวง คือ กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเศรษฐการ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงพระคลัง กระทรวงกรรมการ และกระทรวงการต่างประเทศ และกำหนดให้มี "ศาลาว่าการพระราชวัง"

ทำหน้าที่บริหารราชการในพระราชสำนัก มีผู้สำเร็จราชการพระราชวัง เป็นผู้บังคับบัญชา นั่นคือกระทรวงวังแต่เดิมได้ยุบฐานะลงไปเป็นศาลาว่าการพระราชวัง แบ่ง

สยามจดหมายเหตุ, ประวัติศาสตร์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พ.ศ. ๒๔๗๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๔ (พระนคร : สยามจดหมายเหตุ, ม.ป.ป., หน้า ๒

ราชการเป็น ๑๐ กรม คือ^๑

๑. กรมราชเลขาธุการในพระองค์
๒. กรมปลัด
๓. กรมวัง
๔. กรมพระราชพิธี
๕. กรมโขน
๖. กรมวังนอก
๗. กรมมหาดเล็กหลวง
๘. กรมราชพาหนะ
๙. กรมทหารรักษาวัง
๑๐. กรมพระคลังข้างที่

ครั้นในวันที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ ปีเดียวกัน ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม พุทธศักราช ๒๔๗๒ ศาลาว่าการพระราชวังก็ล้มมีฐานะเป็นกระทรวงวังอีก มีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับราชการในพระราชสำนัก

ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๔๗๘ ซึ่งตราขึ้นและมีผลใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ นั้นกลับยุบฐานะกระทรวงวังลง และตั้งสำนักพระราชวังให้มื่ออำนาจหน้าที่จัดการพระราชวัง ดูแลรักษาทรัพย์สิ้นและผลประโยชน์ของพระมหากษัตริย์ และสำนักงานราชเลขาธุการในพระองค์ให้มื่ออำนาจหน้าที่จัดการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ "พระราชบัญญัติจัดตั้งกระทรวงทบวงกรม พ.ศ. ๒๔๗๒", ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๕๐ พ.ศ. ๒๔๗๒ แผนกกฎหมาย, หน้า ๑๗๒.

^๒ "พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม พ.ศ. ๒๔๗๒", ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๕๐ พ.ศ. ๒๔๗๒ แผนกกฎหมาย, หน้า ๑๖๓.

สารบรรณและการในพระองค์พระมหากษัตริย์ โดยกำหนดให้ตั้งสำนักพระราชวัง และ
สำนักราชเลขาธุการในพระองค์มีฐานะเป็นทบวงการเมือง อยู่ในบังคับบัญชาของนายก
รัฐมนตรี

เล็กรมทหารรักษาวัง

เนื่องจากกรมทหารรักษาวัง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๔ ได้โอนไปขึ้นต่อกระทรวง
กลาโหม เพื่อจัดเป็นกองพันทหารราบ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เล็กรมทหาร
รักษาวังเดิมและตั้งกองพันทหารราบที่ ๙ เป็น "ทหารรักษาวังในพระบาทสมเด็จพระมง
กุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว" เรียกย่อ ๆ ว่า "ทหารรักษาวัง" แทน ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน
พ.ศ. ๒๔๗๕

พระราชสำนักปัจจุบัน

นับแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา พระบรมวงศ
านุวงศ์ไคคอย ๆ ลดจำนวนลงมาก สืบเนื่องจากการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ทรงมี
พระมเหสี เจ้าจอมเป็นจำนวนมากด้วย ทรงรับธรรมเนียมตะวันตกในเรื่อง "ข้างใน"
แม่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงมีพระมเหสี พระสนมรวมถึง ๔ องค์/คน
แต่ก็ทรงมีพระราชธิดาเพียงพระองค์เดียว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ไม่ทรง
มีพระราชโอรสธิดาแม่แต่องค์เดียว พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล เสด็จ

^๑ "พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรมแก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช๒๔๗๕",
ราชกิจจานุเบกษา, เลม ๕๒ แผนกฤษฎีกา ภาคที่ ๑, วันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ.
๒๔๗๕, หน้า ๑๒๒๕ - ๓๓.

^๒ "ประกาศยกเลิกกรมทหารรักษาวังและตั้ง ร.พัน ๙ เป็นทหารรักษาวัง",
ราชกิจจานุเบกษา, เลม ๕๒ แผนกฤษฎีกา ภาคที่ ๒, วันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๕,
หน้า ๒๐๗๕ - ๖.

สวรรคตตั้งแต่นั้นไม่ทรงมีพระมเหสีเจ้าจอม และในรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระมเหสีเพียงพระองค์เดียว ทั้งมิได้ประทับอยู่ในพระบรมมหาราชวัง พระที่นั่งองค์ต่าง ๆ จึงใช้แต่ในโอกาสพิเศษเท่านั้น เช่น ใช้เป็นสถานที่ประกอบพระราชพิธี รัฐพิธี หรือเป็นพระที่นั่งรับรองราชอาคันตุกะต่างประเทศ ฯลฯ เป็นต้น อาคารสิ่งก่อสร้างภายในพระบรมมหาราชวังซึ่งสร้างมาเป็นเวลานานชำรุดทรุดโทรมลง การบูรณะซ่อมแซมต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนไม่น้อย ทั้งต้องอาศัยช่างฝีมือและเทคนิคพิเศษเป็นพิเศษ ทยอยซ่อมแซมรักษาให้คงสภาพเพื่อเป็นเครื่องระลึกถึงความเป็นชาติเก่าแก่ที่มีวัฒนธรรมสูง และเคยมีการปกครองระบอบราชาธิปไตยมาแต่โบราณ

ราชการในพระราชสำนักรัชกาลปัจจุบัน แบ่งเป็น ๒ หน่วยใหญ่ มีฐานะเป็นทบวงการเมือง คือ

๑. สำนักพระราชวัง

๒. สำนักราชเลขาธิการ ซึ่งเปลี่ยนนามจากรมราชเลขาธิการในพระองค์เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

อำนาจหน้าที่ของสำนักพระราชวัง^๒

สำนักพระราชวังมีหน้าที่ถวายความสะดวกสบายแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินี สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ รับกระแสพระบรมราชโองการต่าง ๆ ปฏิบัติพระราชภารกิจตามพระราชประสงค์ รับรองผู้มาเฝ้าทูล

^๑ "พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม พ.ศ. ๒๕๕๕", ราชกิจจานุเบกษา, พ.ศ. ๒๕๕๕, ตอน ๑๖ หน้า ๓๑๓.

^๒ ชวน เรียงสุวรรณ, การจัดส่วนราชการ ๒๕๑๒, (พระนคร : สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๑๒), หน้า ๓๔๘.

ละอองธุลีพระบาท จักรการพระกระยาหารเครื่องเสวย ที่ประทับ การพระราชทานเลี้ยง และรับรองปฏิบัติพระราชพิธี รัฐพิธีงานพระราชกุศล งานพระศพทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ สมเด็จพระราชาคณะ และงานศพข้าราชการตามลำดับเกียรติยศและโบราณราชประเพณี กุศลรักษาราชพาหนะ ควบคุมการเบิกจ่ายเงินตามงบประมาณที่ได้รับ และเงินส่วนพระพระมหากษัตริย์ จักรการผลประโยชน์ของทรัพย์สินส่วนพระองค์บางกรณี ทรัพย์สินของพระอารามหลวง ซึ่งอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์และสิ่งของต่าง ๆ ที่ฝากไว้โดยพระบรมราชานุมัติ ตกแต่งบำรุงรักษาพระที่นั่ง พระตำหนัก อาคารสถานที่ในเขตพระราชฐาน ทั้งในพระนครและต่างจังหวัด รวมทั้งการก่อสร้างซ่อมแซมสิ่งชำรุดทรุดโทรมทั่วไป

สำนักพระราชวังแบ่งส่วนราชการออก ๕ กอง ดังนี้

๑. สำนักงานเลขานุการ
๒. กองวัง
๓. กองคลัง
๔. กองมหาดเล็ก
๕. สำนักงานพระคลังข้างที่

อำนาจหน้าที่ของสำนักราชเลขาธิการ

สำนักราชเลขาธิการทำหน้าที่เลขานุการในพระองค์พระมหากษัตริย์ ในส่วนราชการแผ่นดินและส่วนพระองค์ และงานเลขานุการคณะองคมนตรี ซึ่งมีหน้าที่ถวายคำปรึกษาแด่องค์พระมหากษัตริย์ โดยมีเลขาธิการคณะองคมนตรีและผู้ช่วยเลขาธิการคณะองคมนตรีเป็นผู้ดำเนินการ พิจารณาประสานราชการกิจโดยทำหน้าที่พินเกล้าฯ เสนอเรื่องที่มาจากองคมนตรี รัฐสภา คณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม พระบรมวงศานุวงศ์ และประชาชน รวบรวมและศึกษาประวัติราชประเพณีเกี่ยวกับการศาสนา พิจารณา

ดำเนินการเกี่ยวกับการขอพระราชทานชื่อ การพระราชทานเหรียญและเข็ม การวาง
พระราชดำรัส พระบรมราชาทาน และพระบรมราชโองการและราชพิธีต่าง ๆ ดูแลรักษา
ห้องพระสมุด และกิจการที่เกี่ยวกับองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ

สำนักราชเลขาธิการ แบ่งส่วนราชการออกเป็น ๔ กองดังนี้

๑. กองกลาง
๒. กองการในพระองค์
๓. กองการต่างประเทศ
๔. กองเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ราชการที่เกี่ยวข้องในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระบรมราชินีนาถได้รวมเข้าด้วยกัน แบ่งความรับผิดชอบเป็นของสำนักพระ
ราชวัง และสำนักราชเลขาธิการ โบราณราชประเพณีสำคัญ ๆ ยังได้รับการรักษาให้คง
ไว้ แม้แต่กฎมนเฑียรบาลก็ยังคงใช้อยู่ในพระราชสำนัก ยกเว้นกฎระเบียบบางประการ
ที่ล้าสมัยไม่เหมาะสมกับกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะกฎมนเฑียรบาลที่ว่าด้วยการ
สืบราชสันตติวงศ์ พุทธศักราช ๒๔๖๗ ยังคงบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน

อนึ่ง ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว ได้มีพระบรมราชโองการโปรด
เกล้าฯ ให้ตรา "กฎมนเฑียรบาลว่าด้วยการสมรสพระราชวงศ์ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช
๒๔๗๕" เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ กำหนดให้พระราชวงศ์ตั้งแต่ชนหม่อมเจ้าขึ้นไป
ไป ต้องนำความขึ้นกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเสียก่อน และเจ้า
นายฝ่ายหญิงถ้ามีพระประสงค์จะทำการสมรสกับผู้อื่นที่มีได้เป็นเจ้าในพระราชวงศ์ ซึ่งเป็น
การไม่ต้องตามพระราชประเพณีนิยมแล้ว จะต้องทำการกราบถวายบังคมลาออกจาก
ฐานันดรศักดิ์แห่งพระราชวงศ์เสียก่อน ถ้าพระบรมวงศ์องค์ใดไม่ปฏิบัติตามที่กำหนดไว้จะ
ต้องถูกถอดออกจากฐานันดรศักดิ์พระราชวงศ์

"กฎมนเฑียรบาลว่าด้วยการสมรสพระราชวงศ์แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช
๒๔๗๕", ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๘, วันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๕